

Ο ρόλος των δήμων στην προάσπιση των δικαιωμάτων και την κοινωνική συνοχή. Η λειτουργία των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών

Η ίδρυση των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών με τη συμμετοχή αιρετών, στελεχών ΟΤΑ και εκπροσώπων μεταναστευτικών κοινοτήτων σε όλους τους Δήμους της χώρας από το πρόγραμμα Καλλικράτης (ν. 3852/2010) αποτέλεσε αναμφίβολα μια στρατηγικού χαρακτήρα εξέλιξη για την προαγωγή της κοινωνικής ένταξης. Εντούτοις, ο πειραματικός χαρακτήρας του θεσμού, η αμφίδρομη απουσία ιδιαίτερης παιδείας διαπολιτισμικού διαλόγου, η ελλιπής σχέση εμπιστοσύνης των μεταναστευτικών πληθυσμών προς το ελληνικό κράτος αλλά και κρίσιμες τεχνικές δυσκολίες οργανωτικού και χρηματοδοτικού χαρακτήρα στους περισσότερους Δήμους, έχουν συμβάλει σε μεγάλο βαθμό στην υπολειτουργία του θεσμού.

Η ίδρυση των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών ορίζεται από τον ν. ν. 3852/2010 ως εξής: Σε κάθε δήμο συγκροτείται και λειτουργεί με απόφαση του δημοτικού συμβουλίου, Συμβούλιο Ένταξης Μεταναστών ως συμβουλευτικό όργανο του δήμου για την ενίσχυση της ένταξης των μεταναστών στην τοπική κοινωνία. Τα συμβούλια ένταξης μεταναστών αποτελούνται από πέντε (5) έως έντεκα (11) μέλη, τα οποία ορίζονται από το οικείο δημοτικό συμβούλιο. Ως **μέλη** ορίζονται δημοτικοί σύμβουλοι, εκπρόσωποι φορέων μεταναστών ή εκπρόσωποι που επιλέγονται από την κοινότητα των μεταναστών που κατοικούν μόνιμα στον οικείο δήμο, σύμφωνα με τους όρους που προβλέπει σχετικός κανονισμός που εκδίδει με απόφασή του το οικείο δημοτικό συμβούλιο, καθώς και εκπρόσωποι κοινωνικών φορέων οι οποίοι αναπτύσσουν εντός της διοικητικής περιφέρειας του οικείου δήμου δράση σχετική με τα προβλήματα των μεταναστών. Με την ίδια απόφαση ορίζεται πρόεδρος στο συμβούλιο ένταξης μεταναστών ένας εκ των δημοτικών συμβούλων μελών του. Στα παραπάνω συμβούλια ορίζονται υποχρεωτικά ως μέλη αλλοδαποί δημοτικοί σύμβουλοι που έχουν τυχόν εκλεγεί.

Η συμμετοχή στα ανωτέρω συμβούλια είναι τιμητική και άμισθη. Έργο των συμβουλίων ένταξης μεταναστών είναι η **καταγραφή και η διερεύνηση** προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι μετανάστες, που κατοικούν μόνιμα στην περιφέρεια του οικείου δήμου, ως προς την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία, την επαφή τους με δημόσιες αρχές ή τη δημοτική αρχή, η **υποβολή εισηγήσεων προς το δημοτικό συμβούλιο** για την ανάπτυξη τοπικών δράσεων προώθησης της ομαλής κοινωνικής ένταξης των μεταναστών και, εν γένει, την επίλυση των προβλημάτων που αυτοί αντιμετωπίζουν, ιδίως μέσω της οργάνωσης συμβουλευτικών υπηρεσιών από τις δημοτικές υπηρεσίες, καθώς και τη διοργάνωση σε συνεργασία με τον οικείο δήμο εκδηλώσεων ευαισθητοποίησης και ενίσχυσης της κοινωνικής συνοχής του τοπικού πληθυσμού.

Στη λογική συγκρότησης των ΣΕΜ, η ένταξη νοείται ως μία μια «δυναμική, αμφίδρομη διαδικασία αμοιβαίας προσαρμογής», διαφοροποιούμενη ουσιαστικά από την αντίληψη της «αφομοίωσης». Δυστυχώς, η έως σήμερα προσπάθεια για την κοινωνική ένταξη των μεταναστών περιορίζεται συχνά στην αντιμετώπιση ήσσονος σημασίας ζητημάτων αδυνατώντας να οργανώσει παρεμβάσεις σε πεδία που κρίνουν την ένταξη στη ζωή της τοπικής κοινότητας. Επιπρόσθετα, στο πλαίσιο λειτουργίας των ΣΕΜ δεν προβλέπεται

σχεδιασμός δράσεων που εστιάζουν στην εργασία και το εισόδημα, την εκπαίδευση των παιδιών, την κατάρτιση ή την κατοχύρωση δικαιωμάτων. Οι παρεμβάσεις ουσιαστικά περιορίζονται στη δημιουργία διαύλων πολιτικής έκφρασης των μεταναστευτικών κοινοτήτων χωρίς να είναι εμφανής και δεσμευτικός ο τρόπος που αυτή μπορεί να μετουσιωθεί σε πολιτική της αυτοδιοίκησης προκειμένου να διευρύνει τη σημασία της στην εμπέδωση της κοινωνικής συνοχής στο τοπικό επίπεδο και να ενισχύσει την προοπτική της κοινωνικής ανάπτυξης.

Σε αυτό το πλαίσιο, οι όποιες απόπειρες της αριστεράς οφείλουν να αποβλέπουν εντέλει στην υπέρβαση τέτοιων εμποδίων με το να προσφέρουν μια πλατφόρμα συνεργατικής και επωφελούς συνύπαρξης όλων των εμπλεκόμενων παραγόντων (δημοτικών συμβούλων, δημοτικών στελεχών, παραγόντων της τοπικής κοινωνίας των πολιτών, μεταναστευτικών κοινοτήτων) που θα επιτρέψει με απτό τρόπο την ανάδειξη κοινών διακυβευμάτων, κοινών συμφερόντων και κοινών προοπτικών μέσα από τη συντονισμένη και κυρίως συνεργατική τους συμβολή. Αυτό κατ' ανάγκην αναδεικνύει λειτουργικά τα ζητήματα του διαπολιτισμικού διαλόγου, του ρόλου των τοπικών αρχών για την αντιμετώπιση των προκλήσεων της συνύπαρξης και την εφαρμογή προγραμμάτων ένταξης, με έμφαση σε δράσεις που αφορούν περιοχές υπερσυσσώρευσης αλλοδαπού πληθυσμού με φαινόμενα γκετοποίησης.

Σχετικά με τη θεσμική λειτουργία, τα βασικότερα ζητήματα που εντοπίζονται είναι: 1. Ζητήματα αντιπροσώπευσης των μελών των κοινοτήτων (ad hoc επιλογή των κοινοτήτων που συμμετέχουν, εσωτερικά ζητήματα αντιπροσώπευσης), 2. Ευρύτερα ζητήματα αντιπροσώπευσης του αλλοδαπού πληθυσμού, δεδομένου ότι στα περισσότερα ΣΕΜ είναι πλειοψηφία οι δημοτικοί σύμβουλοι, 3. Η σύνθεση γίνεται συνήθως με ανάθεση: μια πρόταση επί του προκειμένου θα ήταν η κατάρτιση δημοτολογίου ώστε τα μέλη να εκλέγονται μέσω συγκεκριμένης διαδικασίας.

Άλλες προτάσεις: 1. Κατάρτιση ενός, δεσμευτικού για το δημοτικό συμβούλιο, σχεδίου δράσης. Παρά την πρόβλεψη του άρθρου 78 §2 του νόμου 3852/10, που αναφέρεται στο έργο των ΣΕΜ, δεν έχει δημιουργηθεί σε κανένα δήμο μόνιμος μηχανισμός καταγραφής και διερεύνησης των προβλημάτων που αντιμετωπίζουν οι πολίτες τρίτων χωρών που διαμένουν μόνιμα στο δήμο ως προς την ένταξή τους στην τοπική κοινωνία με συνέπεια ο προγραμματισμός να μην μπορεί να έχει αξιόπιστη αποτύπωση των πραγματικών προβλημάτων των μεταναστών και να αντιμετωπίζει ζητήματα αξιοπιστίας και τεκμηρίωσης. Ανάγκη για κατάρτιση ενός σχεδίου δράσης, κατόπιν έρευνας των τοπικών αναγκών και διαβούλευσης με όλους τους εμπλεκόμενους φορείς, που θα δεσμεύει την εκάστοτε δημοτική αρχή.

2. Υλοποίηση στοχευμένων δράσεων, όπως π.χ. γραφείων διασύνδεσης με την αγορά εργασίας με τη συνδρομή διαπολιτισμικών διαμεσολαβητών. Δυστυχώς, οι παρεμβάσεις των ΣΕΜ και η συνολική συμβολή τους στην ένταξη των μεταναστών στη ζωή της κοινότητας περιορίζεται στην υποστήριξη αποσπασματικών πολιτιστικών εκδηλώσεων χωρίς να καθίσταται δυνατή η συμμετοχή τους στο σχεδιασμό και την υλοποίηση ολοκληρωμένων

ενταξιακών παρεμβάσεων στο τοπικό επίπεδο (κοινωνική πρόνοια, εκπαίδευση, απασχόληση)¹.

3. Διαχείριση κονδυλίων για υλοποίηση πολιτικών ένταξης. Η θεσμοθέτηση των Συμβουλίων Ένταξης Μεταναστών αποτέλεσε σημαντικό βήμα για την οργάνωση ενταξιακών πολιτικών ειδικά εντοπισμένων στις ανάγκες των μεταναστευτικών κοινοτήτων, με την ευθύνη της τοπικής αυτοδιοίκησης. Ωστόσο, η τοπική αυτοδιοίκηση, στο πλαίσιο της οποίας αναπτύσσονται τα ΣΕΜ, παραμένει σε ένα περιορισμένο από την κεντρική εξουσία περιβάλλον, το οποίο κατά συνέπεια δεσμεύει αντίστοιχα και τη λειτουργία των ΣΕΜ. Προτεραιότητα των ΣΕΜ οφείλει να είναι η ουσιαστική συμμετοχή στη διαχείριση των ευρωπαϊκών και εθνικών πόρων για την ένταξη, ώστε η συμμετοχή των μεταναστευτικών κοινοτήτων να μην παραμένει μόνο συμβολική/τυπική, αλλά να μετουσιώνεται σε πραγματική άσκηση πολιτικής.

Οι περιφερειακοί και τοπικοί φορείς, λόγω και της εγγύτητάς τους προς τους πολίτες, είναι οι πλέον κατάλληλοι για να προωθήσουν την καλύτερη κατανόηση μιας κουλτούρας ανεκτικότητας αλλά και να λάβουν συγκεκριμένα μέτρα για την καταπολέμηση του ρατσισμού και την προώθηση της ενσωμάτωσης.

¹ Βλ. σχετικά Χρ. Σκαμνάκης, «Συμβούλια Ένταξης Μεταναστών (ΣΕΜ): Η ατελής λειτουργία ενός σημαντικού θεσμού για την αυτοδιοίκηση», *Κοινωνική Συνοχή και Ανάπτυξη* 2013 8 (2), 165-176.